

Rypetaksering

- tull eller nyttig informasjon?

Er tetthetsberegningene fra augusttakseringen et resultat av kamuflert tjuvtraining av en flokk dritbikkjer? Bjørn Wegge stiller i Jakt (9-2006) spørsmål om rypetaksering og kvoter er bare tull. Spørsmålet er et av de viktigste i Rypeforvaltningsprosjektet til Statskog, NORSKOG, Høgskolen i Hedmark og NINA. Rypeforvaltningsprosjektet har nettopp startet. Vi har likevel valgt å informere om det vi tror vi oppdager etter hvert. Her vil vi først fortelle litt om takseringa i 2006. Foreløpig konklusjon er at Bjørn Wegge ikke trenger premiært hund, men han må stå tidlig opp. Ettersom vi får gjennomført grundigere analyser av større resultatmengder vil vi komme med sikrere svar.

HÅKON SOLVANG, TORSTEIN STORAAS, HANS CHR. PEDERSEN, ERLEND BIRKELAND NILSEN, ODDGEIR ANDERSEN. HØGSKOLEN I HEDMARK OG NINA.

Om takseringsmetoden

Takseringsmetoden vi bruker er linjetaksering med avstandsmåling og beregningene foretas i et statistikkprogram, Distance Sampling. Metoden og programmet er anerkjent og robust og benyttes over hele verden for beregning av tettheter for så ulike ting som maurtuer, elgmøkk, vågehval, ryper og hjort.

Prinsippet er at takseringa skal foregå etter på forhånd utlagte linjer. Disse linjene skal fordeles i terrenget slik at vi får et gjennomsnitt av gode og dårlige rypeområder. Dersom vi bare går i gode terreng blir estimatene for høye, dersom vi bare går i dårlige blir estimatene for lave. Både vi og lokalkontaktene må være spesielt oppmerksomme så vi ikke bommer på dette.

Taksering skal skje ved at vi beveger oss langs linja og måler avstander fra linja og ut til rypene som blir funnet, vi skal være "bundet" til denne linja. På eller i nærheten av linja skal vi finne alle rypene. Når vi på denne måten er bundet til linja vil det bli vanskeligere å gjøre observasjoner etter som avstanden fra linja øker (Figur 1). For at vi skal få mange nok observasjoner benytter vi fuglehunder.

Prinsippene i Distance er enkle, men metodikken avviker fra ordinær jakt. For å sikre kvalitet på både hund og hundefører blir det gjennomført kurs der prinsippene for linjetaksering med avstandsmåling blir gjennomgått. Etter hvert må alle som skal delta i taksering gjennomgå et slikt kurs. (Se figur 1)

Takseringa i 2006

I 2006 ble taksering gjennomført i 113 områder fordelt på 47 kommuner. Det ble gått 1374 takseringslinjer på til sammen 4676 km med 3452 oppflukter (observasjoner) av enkeltryper og kull. Til sammen ble det

observert 17563 fugler. Dette er en kjempeinnsats på flere tusen dagsverk. Taksørene svarer i tillegg på spørsmål om hvordan takseringa foregår.

Jaktpremierte hunder er kanskje litt bedre?

Jaktpremierte hunder finner litt flere fugler enn hunder uten jaktprøvepremie. Takk og pris! De

premierte finner fugl 8,3 ganger per 10 km takseringslinje og de ikke premierte 6,4 ganger (Tabell 1). Forskjellen i bestandstetthet utregnet med data innhentet med premierte i forhold til upremierte hunder blir likevel ikke større enn 3 ryper per km², 17 mot 14 ryper. Denne forskjellen er ikke statistisk sikker og har ingen betydning i forvaltningssammenheng. Grunnen til at forskjellen ikke blir større er at programmet kompenserer for at de ikke jaktpremierte finner færre fugler langt fra linja. (Se tabell 1)

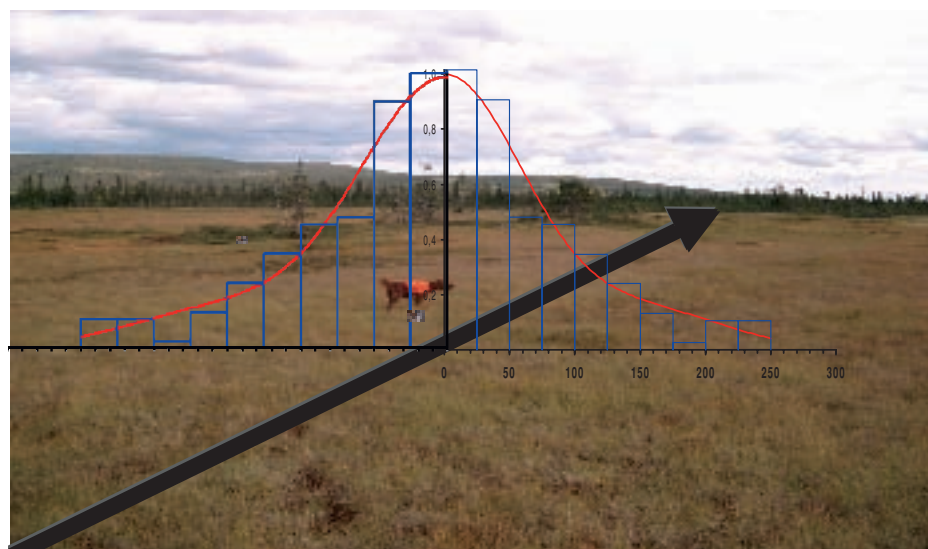
Omtrent like stor andel av de jaktpremierte (78%) og de upremierte (72%) tok stand da de fant fugl.

Stå tidlig opp!

Vi har på alle takseringskurs understreket at vi i varme og tørre perioder må taksere tidlig på morgenen og ta en lang pause til ut på kvelden. Vi har argumentert sterkt for en lang pause som kan nyttes til kaffekoking, fiske, soving, elsking eller det man måtte ha hugnad av. August 2006 var varm, og vi ser at antall observasjoner går ned utover dagen (Figur 2). Det er selvsagt like mange ryper i terrenget om ettermiddagen som om formiddagen, så resultatene skyldes forhold knyttet til selve takseringa.

Tabell 1. Forskjell i beregna tettheter og antall observasjoner med fuglehunder med og uten jaktpremie. Det er stort overlapp for tetthetsberegningene mellom gruppene.

Jaktpremiert	Antall linjer	Lengde taksert (km)	Antall obs	Antall observasjoner/10 km	Tetthet (90 % sikkerhet)
Ja	324	1075	894	8,3	17(15-18)
Nei	231	755	486	6,4	14(12-17)

Figur 1: På eller i nærheten av linja skal alle rypene finnes. Kurven viser hvordan sannsynligheten for å finne rypene avtar jo lengre vekk fra linja de sitter

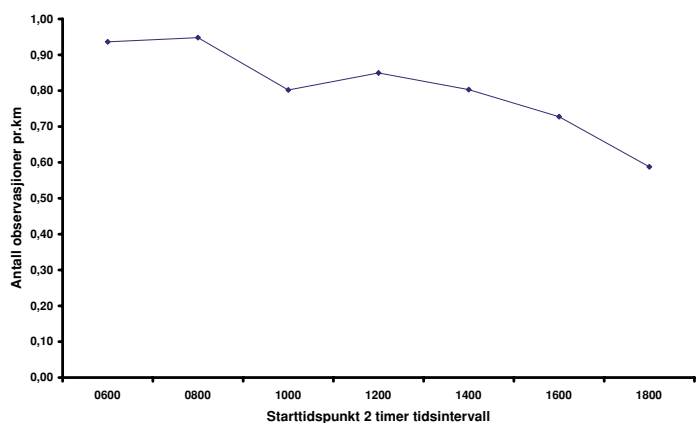
Fine forhold under rypetaksering, er viktig.

Vi ser også en forskjell mellom jaktpremierte og upremierte hunder i forhold til starttidspunkt (Figur 3). Vi ville forvente at forholdene ble bedre utover ettermiddagen og at dette kunne sees ved at antall ryper går opp, men dette finner vi bare for de premierte hundene (Figur 3). Vi kan bare spekulere i om dette kommer av at erfarne, premierte hunder jakter selv om de er trøtte eller om eierne av premierte hunder er flinkere til å trene hundene sine slik at de er mer utholdene. Merkelig nok er resultatene for de som begynner etter klokka 18:00 mye dårligere enn det vi hadde forventet. Dette kan komme av at vi har få linjer der ekipasjene startet etter klokka 18:00 og tilfeldigheter spiller inn. Vi velger derfor å kutte observasjonene og ikke bruke dem i figuren.

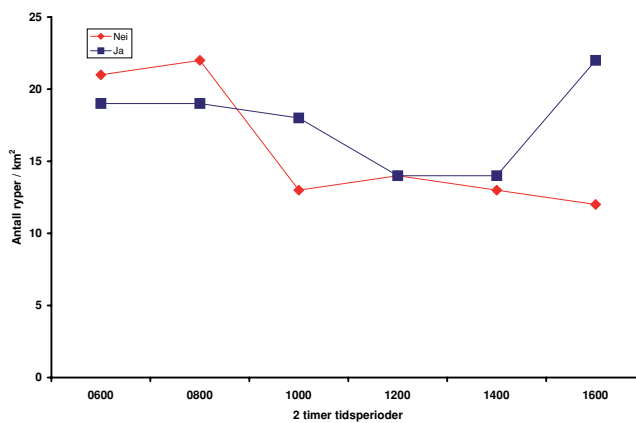
I enkelte områder hvor det ble taksert skogsfugl ble det de første 3 dagene av august notert temperaturer opp mot 30°. Temperaturen var "fin" tidlig på morgenen, men steg raskt ut over formiddagen. Først utpå ettermiddagen begynte temperaturen å synke og luftfuktigheten å stige

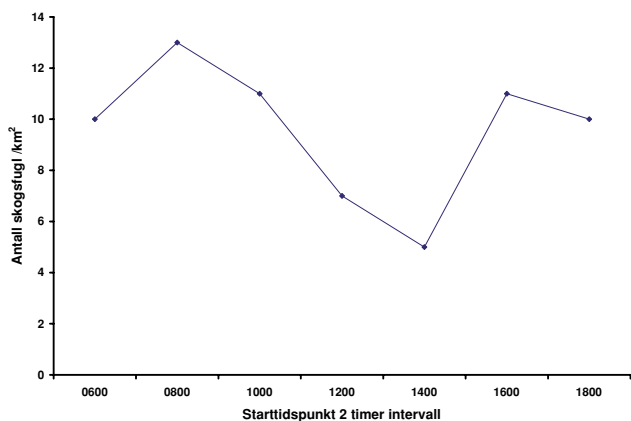
Vakkert.

Figur 2. Forskjell i antall observasjoner i forhold til starttidspunkt for takseringa

Figur 3. Forskjell i antall ryper per km² i forhold til starttidspunkt for premierte ikke-jaktpremierte hunder.

Figur 4. Forskjell i antall skogsfugl per km² i forhold til starttidspunkt for takseringa.

igjen. Figur 4 viser at forholdene gjennom dagen varierte ennå mer utpreget i skogen enn på fjellet.

I skogen er det like godt å sove lenge og taksere om kvelden som å stå tidlig opp. Midt på dagen er forholdene dårlige i solvær som i 2006. Kanskje det beste er å legge om døgnrytmen, sove midt på dagen og taksere kveld og morgen.

Trøtte hundeførere

For å få gode resultater er det viktig å måle riktig avstand fra linja til rypene. Vi kan tydelig se på avstandene som er målt i Figur 5a at de ekvipasjene som startet tidlig på dagen har målt riktig, mens de som har startet etter kl 18:00 har anslått avstandene (Figur 5b). De som har gått om kvelden har skrevet 50, 100 og 200 m uten å måle ordentlig, noe som resulterer i usikrere bestandsanslag. Mål nøyaktig!

Lærdom

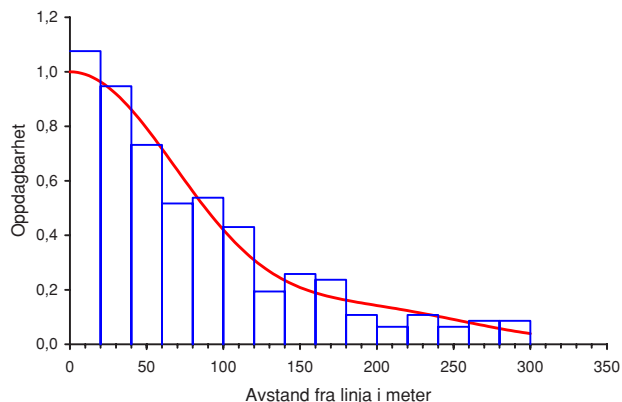
Bjørn Wegge har rett i at noen hunder finner flere fugler enn andre. Programmet Distance klarer ganske bra å kompensere for dette. Vi kan fortsette å bruke både premierte og upremierte hunder. Når været er pent og varmt må vi stå tidlig opp, taksere tidlig på dagen, ta pause midt på dagen og eventuelt gå ut igjen om kvelden. Men selv om vi kan være trøtte om kvelden må vi ta oss bryet med å måle avstandene til oppfluktsstedene nøyaktig. I skogen er det like bra å gå om kvelden som om morgenen. Men på varme dager må vi hvile midt på dagen.

Vi kan ikke kontrollere alle ekvipasjer, hvor nøyaktig de måler og når på døgnet de går. Det er viktig at alle som takserer forstår prinsippet bak takseringene og at det er viktig å være nøyaktig for å få et bra resultat. Lokalkontaktene har et spesielt ansvar for sine områder. Ta gjerne kontakt med Håkon Solvang hakon.solvang@hihm.no eller Hans Ole Solberg hos@njff.org som organiserer kurs.

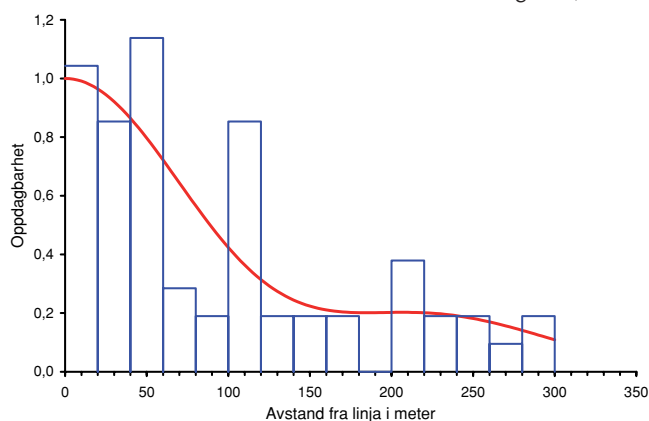

Kontakt med hund, er en forutsetning for godt resultat.

Figur 5a)

Figur 5b)

Figur 5. Fordeling av observasjoner i forhold til avstand fra linja for linjer taksert med starttidspunkt kl. 0600-0800 (a), starttidspunkt kl. 1800 og seinere (b).

En dressert hund gir deg et lykkeligere hundehold

DRESSURKURS I OSLO

10 ukers dressurkurs starter 14. mai.
Hunder fra 6 mnd alder, også "problemhunder".

Alle er velkommen til et profesjonelt dressurkurs.

Instruktører med lang erfaring fra dressur og jaktinstruksjon.
Begge er aktive jaktprøvedeltakere og dommere.

Påmelding innen 7. mai

Walther Muland
Tlf 966 61 695

Glenn Olsen
416 29 284

